www.wordlyknowledge.uz Volume: 1, Issue: 2, 2023

MADANIY MEROS OB'YEKTLARINI O'RGANISH VA UNING MAKET KOMPONOVKASINI ISHLAB CHIQISH
(Xorazm viloyati misolida)

Saydaxmatov G'olibjonTolibjon o'g'li

Annatatsiya. Ushbu maqolada Xorazm viloyati madaniy meros ob'yektlari hozirgi holati va ularni haqida so'z yuritilgan. Xorazm viloyati madaniy meros ob'yektlarini kartada joylashuvini o'rganib, kartaning maket komponovkasini ishlab chiqish.

Annatation. This article talks about the state of cultural heritage objects of Khorazm region. Studying the location of the cultural heritage objects of Khorazm region on the map and developing the layout of the map.

Kalit so'zlar. Madaniy - meros, yodgorlik, qadriyat, maket komponovka, tadqiqot, arxeologik.

Key words. Cultural - heritage, monument, value, model composition, research, archeological

Kirish. Madaniy meros - bu ajdodlardan ijtimoiy meros orqali olingan xalq yoki jamiyatni ifodalovchi jismoniy elementlar va nomoddiy xususiyatlar to'plami. Ushbu meros binolar va yodgorliklar, ob'ektlar va san'at asarlarida aks ettirilgan moddiy madaniy elementlarni o'z ichiga oladi. Madaniy meros atamasi bu xalqlar uchun qadrli bo'lgan boylik; shu sababli bu qadrlanadigan, saqlanadigan va yetkaziladigan meros.

Madaniy meros bu xalqning yoki jamoaning moddiy va nomoddiy merosidir, uni saqlab qolish va keyingi avlodlarga yetkazish uchun vasiyat qilingan. Bunga e'tiqodlar, bilimlar, badiiy ifodalar, me'yorlar va qadriyatlar, ijtimoiy amaliyotlar, urf-odatlar, joylar, ob'ektlar va madaniyatning har qanday boshqa ifodalari kiradi.

Madaniy meros orqali xalqning shakllanishi va hayotining tarixiy jarayoni ifodalanadi va ifodalanadi, chunki bu uni tavsiflovchi elementlarning ko'rinadigan va aniq sintezini ko'rsatib turadi.

Meros yoki madaniy meros hayot tarzi, qadriyatlar tizimi, e'tiqodlari va xalq an'analari bilan bog'liq elementlarni ko'paytiradi.

Ushbu meros orqali mintaqaviy yoki milliy o'ziga xoslik va xalqqa tegishli bo'lish hissi mustahkamlanadi. Bu inson ijodining mahsuli va ifodasi bo'lgani uchun madaniy meros uzatiladi, qayta yaratiladi va o'zgartiriladi. U nasldan naslga o'tadi va uning madaniy va tarixiy qiymati qadrlanmasa va saqlanib qolmasa yo'q qilinishi mumkin.

Asosiy qism.

Maqolada bugungi kundagi Xorazm viloyatida mavjud bo'lgan madaniy meros ob'yektlarini o'rganib uni GAT texnologiyalari yordamida maket komponovkasini ishlab chiqish metodlari haqida fikr yuritilgan. Bu mavzuga oid mavjud ilmiy adabiyotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, madaniy meros ob'yektlarini kartografik jihatdan tadqiq etish bo'yicha respublikamizda ham qator tadqiqotlar bajarilgan. Ayniqsa T.M.Mirzaliyev, A.Egamberdiyev, J.S.Qoraboyev, Gulyamova L.X va boshqa tadqiqotchilarning ishlari ayniqsa e'tiborga loyiqdir. Bu olimlarning tadqiqotlari asosan an'anaviy kartaga olish metodlari va usullari asosida olib borilganligini alohida qayd etish kerak. Hozirgi kunda, madaniy meros ob'yektlarini rivojlantirish chora – tadbirlarni ishlab chiqish va ushbu sohani majmuali tadqiq qilishda kartografik metod bilan birgalikda zamonaviy GAT dan foydalanish alohida ahamiyatga ega.

Xorazm viloyati Islom sivilizatsiyasi madaniy – meros obyektlari

1. Al – Xorazmiy me'moriy majmuasi (Urganch shahri)
2. Al – Beruniy me'moriy majmuasi (Urganch shahri)
3. Dashkin bobo majmuasi (Urganch shahri)
4. Abdol bobo maqbarasi (Xiva shahri)

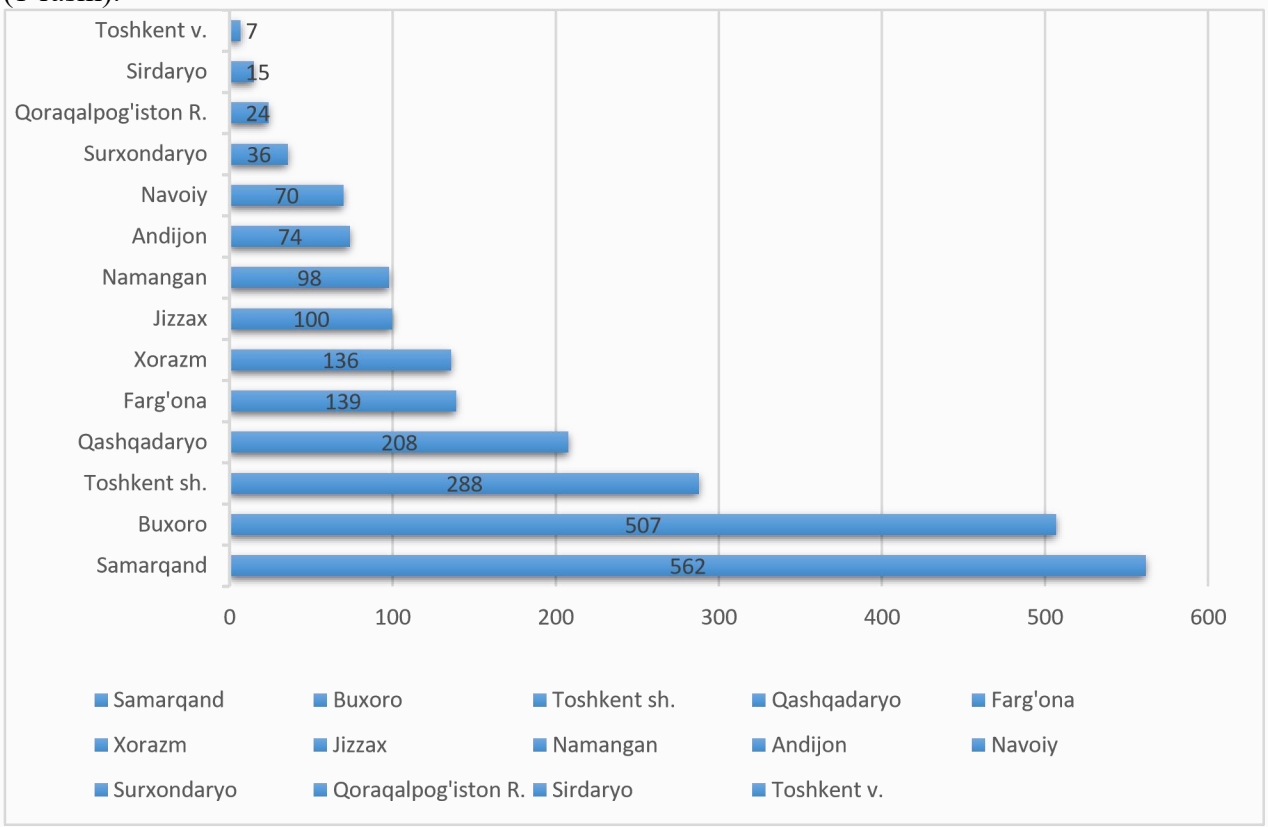
www.wordlyknowledge.uz Volume: 1, Issue: 2, 2023

5. Said Mohi Ro‘yi Jahon majmuasi (Xiva shahri)
6. Polvon Qori madrasa va minorasi (Xiva shahri)
7. Ibrohim Xo‘ja madrasasi (Xiva shahri)
8. Nurullaboy madrasasi (Xiva shahri)
9. Muhammad Mahram madrasa va minorasi (Xiva shahri)
10. Said Muhammadxon madrasasi (Xiva shahri)
11. Said Niyoz Sholikorboy majmuasi (Xiva shahri)
12. Xorazmshohlar madrasasi (Xiva shahri)
13. Shoqalandar bobo maqbarasi (Xiva shahri)
14. To‘rt Shabboz majmuasi (Xiva shahri)
15. Chilla avliyo minorasi (Xiva shahri)
16. Husan Muhammadboy madrasasi (Xiva shahri)
17. Olloqulixon madrasasi (Xiva shahri)
18. Abdullaxon madrasasi (Xiva shahri)
19. Juma masjidi va minorasi (Xiva shahri)
20. Qutlug‘ Murod Inoq madrasasi (Xiva shahri)
21. Bikajon Bika madrasasi va minorasi (Xiva shahri)
22. Islomxo‘ja madrasa va minorasi (Xiva shahri)
23. Abdurasulboy madrasasi (Xiva shahri)
24. Qozikalon madrasasi (Xiva shahri)
25. Do‘st A’lam madrasasi (Xiva shahri)
26. Matrasulboy Mirzaboshi masrasasi (Xiva shahri)
27. Otajonboy madrasasi (Xiva shahri)
28. Muhammad Aminxon madrasa va minorasi (Xiva shahri)
29. Mozori Sharif madrasasi (Xiva shahri)
30. Arabxon madrasasi (Xiva shahri)
31. Amir To‘ra madrasasi (Xiva shahri)
32. Matpanoboy madrasasi (Xiva shahri)
33. Sherg‘ozixon madrasasi (Xiva shahri)
34. Yor Muhammad Devon masjidi (Xiva shahri)
35. Muhammad Rahimxon madrasasi (Xiva shahri)
36. Matniyoz Devonbegi madrasasi (Xiva shahri)
37. Muso To‘ra madrasasi (Xiva shahri)
38. Uch avliyo bobo maqbarasi (Xiva shahri)
39. Tolib Maxsum madrasasi (Xiva shahri)
40. Pahlavon Mahmud madrasasi (Xiva shahri)
41. Shayx Kabir masjidi (Xiva shahri)
42. Yoqubboy Xo‘ja madrasasi (Xiva shahri)
43. Tug‘on Turk maqbarasi (Xiva shahri)
44. Yunusxon maqbarasi (Xiva shahri)
45. To‘ra Murod to‘ra minorasi (Xiva shahri)
46. Xo‘jash Mahram madrasai (Xiva shahri)
47. Xo‘jamberdiboy madrasasi (Xiva shahri)
48. Shayx Muxtor ota masjidi (Xiva shahri)
49. Yusuf Yasovulboshi madrasasi (Xiva shahri)
50. Poyanda maqbarasi (Xiva shahri)
51. Said Alovuddin maqbarasi (Xiva shahri)
52. Muhammad Amin Inoq madrasasi (Xiva shahri)
53. Usmon Said bobo maqbarasi (Gurlan tumani)

www.wordlyknowledge.uz Volume: 1, Issue: 2, 2023

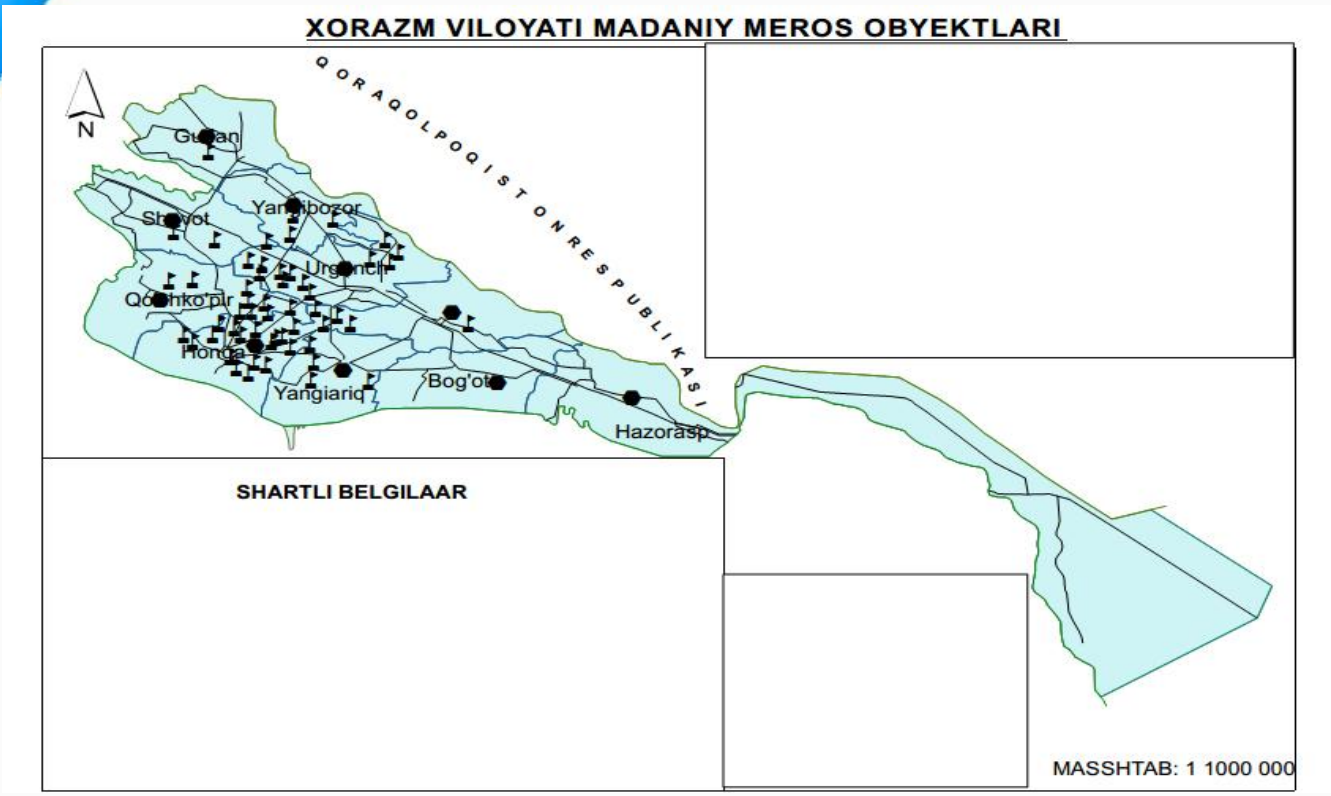
54. Imorat bobo majmuasi (Qo‘shko‘prik tumani)
55. Jon Xaroz bobo majmuasi (Urganch tumani)
56. Shayx Qosim bobo maqbarasi (Hazorasp tumani)
57. Shohpir bobo maqbarasi (Hazorasp tumani)
58. Shayx Husayn maqbarasi (Hazorasp tumani)
59. Shohimardon majmuasi (Xiva tumani)
60. Shayx Mavlon bobo majmuasi (Xiva tumani)
61. Bibi Xojar maqbarasi (Xiva tumani)
62. Otajon To‘ra majmuasi (Xiva tumani)
63. Said ota majmausi (Xonqa tumani)
64. Shayx Muxtor Valiy maqbarasi (Yangiariq tumani)
65. Vayangan bobo maqbarasi va Vayangantepa (Shovot tumani)
66. Yusuf Hamadoniy maqbarasi (Shovot tumani)

Bugungi kunda O'zbekistonda 2 mingdan ziyod tarixiy yodgorliklar mavjudligi tarixiy madaniy meros obyektlari va turizmni rivojlantirish salohiyati yuqori ekanligidan dalolat beradi (1-rasm).

1- rasm. Respublikadagi tarixiy yodgorliklar soni (hududlar kesimida)

www.wordlyknowledge.uz Volume: 1, Issue: 2, 2023

2-rasm. Xorazm viloyati madaniy meros obyektlari maket kamponovkasi

Xulosa. Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, madaniy meros obyektlarini o'rganish, ularni yanada takomillashishi uchun aniq chora – tadbirlar ishlab chiqish va albatta asrashimiz lozim. Chunki, madaniy meros obyektlarini rivojlantirishimiz turizm sohasini rivojlanishi uchun ham asos bo'ladi. Respublikamiz va hududlar o'sishida har bir madaniy meros obyektini takomillashtirish yani har bir ob'yektga insonlarda qiziqish va talabni yuqori darajaga olib chiqish zarur.

Barcha madaniy meros obyektlari kartalarini maket komponovkasini ishlab chiqib hamma uchun tushunarli yani kartani o'qish uchun qulaylik yo'llarini yaratish zarur.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Andy Mitchell. GIS analysis. – ESRI (California) 2005 – 238p
2. www.arcgis.com «ArcGIS» дастури веб саҳифаси»